

वेशกะกาย: วิถีชีวิต ความสัมพันธ์ และการอนุรักษ์ของคนในอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี
Woskayee (Velvet Tamarind): Ways of life Relationships and Conservation
of People in Yarang district Pattani province.

ไพรัตน์ จีระเสถียร¹, จิรัชยา เจียวัก², สวัสดิ์ ไหลภามรณ์³ และศุภดุลย์ เอียดตรง⁴

Pirat Jeerasatian¹, Jirachaya Jeawkok², Sawat Laipaporn³ and Suphdul Eadtrong⁴

¹นักวิชาการเกษตรชำนาญการ สำนักงานส่งเสริมและบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

^{2,3}อาจารย์ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (พัฒนาสังคม) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

⁴นักวิชาการคอมพิวเตอร์ สำนักงานส่งเสริมและบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

¹Expert Agriculture Academician Office of Academic Extension and Service Prince of Songkla University Pattani Campus

^{2,3}Lecturer from the Arts Program (Social Development) Faculty of Humanities and Social Sciences,
Prince of Songkla University Pattani Campus

⁴Computer Academician Office of Academic Promotion and Services, Prince of Songkla University Pattani Campus

Corresponding AuthorEmail: jirachaya.j@psu.ac.th

Received: 15 June 2021

Revised: 27 July 2021

Accepted: 2 August 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของคนทำลูกหยีในอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี และ 2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ และการอนุรักษ์ต้นหยีของคนในอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่อธิบายด้านคุณค่าของวิถีชีวิตคนอำเภอยะรังกับต้นหยีที่มีความน่าสนใจ มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และมีกลุ่มเป้าหมาย คือ คนแปรรูปลูกหยี และผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์จากลูกหยี จำนวน 43 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้รวบรวมได้จากเอกสาร แบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) วิถีชีวิตของคนในอำเภอยะรัง สะท้อนพฤติกรรม และความเป็นอยู่ที่มีความผูกพันพึ่งพาอาศัยกันของการอยู่ร่วมกันระหว่างคนในชุมชนและ ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงให้คนในชุมชนมีความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดี และ 2) ความสัมพันธ์ของคนและต้นหยี นั้นถือเป็นแบบพึ่งพากันด้วยเป็นทรัพยากรทางธรรมชาติที่สามารถสร้างอาชีพและรายได้ให้กับชุมชน อีกทั้งความสัมพันธ์ลักษณะคนกับคน จากการรวมกลุ่มกันทำอาชีพที่เกี่ยวข้องกับลูกหยีทำให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และมีความสามัคคีกันภายในชุมชนมากขึ้น ตลอดจน การอนุรักษ์ของคนในชุมชนให้ความสำคัญในเรื่องของการมีอยู่ของต้นหยี มีทั้งการอนุรักษ์ทางตรง และ การอนุรักษ์ทางอ้อม ซึ่งชุมชนสามารถนำส่วนต่าง ๆ ของต้นหยีไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต

คำสำคัญ: เวชกะกาย, วิถีชีวิต, ความสัมพันธ์, การอนุรักษ์

Abstract

This research consists purposes 1. To study the way of life of Luk Yee farmers in Yarang District. Pattani Province and 2. to study the relationship and the conservation of yew trees of people in Yarang District Pattani Province This research is a qualitative research that describes the value of life style of people in Yarang District with the attractive velvet tamarind tree. The objectives of this study were to study the way of life of the velvet tamarind producers, the relationship and conservation of the velvet tamarind tree of the people in Yarang District, Pattani Province. The information group is 43 velvet tamarind processors and velvet tamarind product operators The research instrument was a semi-structured interview form. and participatory observation Analyze

the data by analyzing the content. The results showed that 1) Way of life of people in Yarang District reflect behavior and being in a relationship interdependence of coexistence between people in the community and Natural resources are what connect people in the community to have happiness and good quality of life. 2) The relationship of people and the velvet tamarind tree is considered interdependent as it is a natural resource that can generate career and income in the community. In addition, the relationship between people and people from joining together to make a career related to velvet tamarind, they have a good relationship with each other. and have more unity within the community. and Conservation of people in the community places importance on the existence of velvet tamarind trees, both direct conservation and indirect conservation. The community can use different parts of the velvet tamarind tree to use in their lives.

Keywords: Velvet Tamarind, Ways of life, Relationships, Conservation

บทนำ

ในประเทศไทยพบทรัพยากรต้นหิได้เกือบทุกภาคของประเทศ ต้นหิเป็นไม้ยืนต้นที่มีอายุมากกว่าสิบปี จึงจะเก็บผลผลิตได้ ต้นหิในแต่ละภาคจะมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไป ภาคกลางเรียกว่า เหลง ภาคอีสานเรียกว่า นางดำ ลูกเค็ง อีต่าง หรือหมากแดง ส่วนภาคใต้ชาวมุสลิมเรียกว่า ยี ยี กายีหรือกรียย เป็นต้น (อุดร เจริญแสง, 2551) อย่างไรก็ตามยังมีชื่อเรียกอื่น ๆ ในท้องถิ่นอีก เช่น ลูกเค็ง กรันยี่ (มลายู) เหลง ท้องบั้งเวาะห้กายี ลักษณะเป็นไม้ยืนต้น ลำต้นมีเปลือกหยาบ หนา ไม้เป็นไม้เนื้อแข็ง ลักษณะใบเป็นใบเล็ก ปลายใบย่อยแหลมยาวและโค้ง แตกใบสลับ ต้นหิจะออกดอกที่ปลายกิ่ง หรือยอดกิ่ง มีลักษณะเป็นช่อสีขาว ผลออกเป็นช่อ ๆ แบบลำไย เมื่อสุกจะมีเปลือกเป็นสีดำ เนื้อในเป็นสีเหลือง อมส้ม เปลือกบาง เมื่อสุกเนื้อและเปลือกจะแยกออกจากกัน ลักษณะเดียวกันกับมะขาม

ต้นหิที่ออกผลแล้วมักเป็นต้นเจริญพันธุ์แล้ว ประโยชน์ของต้นหิมีตั้งแต่การรักษาแผลบำรุงน้ำนมและช่วยเจริญอาหาร เปลือกแก้ท้องเสียรักษาโรคจิตเสียดง ยอดอ่อนเป็นยาระบาย เมล็ดรักษาโรคผิวหนัง (รอมลี เจดอเลาะ และคณะ, 2561) ซึ่งจังหวัดปัตตานีมีต้นหิมากที่สุดในภาคใต้ จึงทำให้ลูกหิเป็นอัตลักษณ์เฉพาะในพื้นที่ภาคใต้ และได้มีการใช้เป็นส่วนหนึ่งในคำขวัญเดิมของจังหวัดปัตตานี ว่า “บุดูสะอาด หาดทรายสวย รวยน้ำตก นกเขาดี ลูกหิอร่อย หอยแครงสด” (รอมลี เจดอเลาะ และคณะ, 2561) ในส่วนของอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานีพบต้นหิมากที่สุด ด้วยพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก โดยมีต้นหิอายุกว่า 300 ปี ซึ่งได้รับคัดเลือกเป็นต้นไม้มงคลคุณค่า “รุกข มรดกของแผ่นดินได้ร่มพระบารมี ปี 2561” ทั้งนี้ นักวิชาการของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้ทำการสำรวจต้นหิในอำเภอยะรัง ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) “ลูกหิยะรัง” พบว่า ในอำเภอมียต้นหิจำนวนทั้งสิ้น 3,827 ต้น โดยต้นหิที่ให้ผลผลิตมีจำนวน 2,463 ต้น ที่สำคัญมีต้นหิอายุกว่า 300 ปี ซึ่งได้รับคัดเลือกเป็นต้นไม้มงคลคุณค่า “รุกข มรดกของแผ่นดินได้ร่มพระบารมี ปี 2561” อีกทั้งการมีอยู่ของต้นหิเป็นแบบการพึ่งพาอาศัยกันกับคนในชุมชน ส่งผลให้ผลจากต้นหิเป็นสินค้าที่สร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่ มีการนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ลูกหิหวานที่เป็นของฝากขึ้นชื่อมาเป็นเวลานานกว่า 20 ปี (สุนีย์ แวมะ และคณะ, 2559) และมีการพัฒนาการแปรรูปผลลูกหิเป็นผลิตภัณฑ์ ลูกหิหวาน ลูกหิฉาบ ลูกหิทรงเครื่อง ลูกหิไม่มีเมล็ด และน้ำลูกหิ (รอมลี เจดอเลาะ และคณะ, 2561) จนมาถึงปัจจุบัน ในพื้นที่อำเภอยะรังมีทรัพยากรภายในชุมชนที่เป็นผลไม้เกิดจากธรรมชาติทำใหคนในพื้นที่มีวิถีชีวิตที่เกิดจากสิ่งที่ในชุมชนมาสร้างภูมิปัญญาให้เป็นจุดเด่นของชุมชนตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งมีค่าในชุมชนที่คน ในชุมชนเห็นถึงความสำคัญและนำมาสร้างมูลค่าขึ้น ทรัพยากรในที่นี้ คือ ต้นหิหรือที่รู้จักกันในนามลูกหิ ในอำเภอยะรังมีลูกหิเป็นจำนวนมาก ต้นหิในอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี หรือพื้นที่ใกล้เคียงในอดีตส่วนใหญ่เป็นการปลูกเพื่อเป็นแนวเขตสวนของแต่ละรายให้รู้ว่าพื้นที่สวนของ

ตนนั้นอยู่บริเวณไหน บ้างก็ปลูกไว้แบ่งพื้นที่ให้ลูกหลานนำไปมาใช้ประโยชน์ในอนาคต จนมีคำกล่าวไว้ว่า “คนปลูกไม่ได้ใช้ คนใช้ไม่ได้ปลูก” และเมื่อต้นหิยเจริญเติบโตให้ผลผลิตทำให้ลูกหลานมีรายได้จากต้นหิย เช่น การขายผลสด และแปรรูป หรือหากจะสร้างบ้านบางรายก็จะโค่น ต้นหิยนำไม้มาสร้างบ้าน หรือขายทั้งต้น ไม้หิยเป็นไม้เนื้อแข็งจึงนิยมนำมาใช้ประโยชน์และมีราคาแพง ปัจจุบันจึงมีเกษตรกรเริ่มมีการปลูก การดูแล แต่ยังไม่นิยมปลูกเป็นสวนต้นหิย โดยเฉพาะ ซึ่งต้องใช้พื้นที่มากและระยะเวลานาน ต้นหิยเป็นต้นไม้ที่มีการเจริญเติบโตช้า ซึ่งคนในชุมชนได้เล็งเห็นถึงคุณค่าของต้นหิยและมีความรู้ในวิถีชีวิตเกี่ยวกับต้นหิย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงคุณค่าของวิถีชีวิตคนยะรังกับต้นหิยที่มีความน่าสนใจเป็นอย่างจึงทำการศึกษาวถีชีวิตของคนในชุมชนกับต้นหิย ที่ได้มีการพึ่งพาทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ จากนั้นคนในชุมชนยังได้เห็นถึงคุณค่าของต้นหิย จึงได้ร่วมกันอนุรักษ์ต้นหิยไว้ ดังนั้นการศึกษาวถีชีวิตชุมชนดงต้นหิยนี้ เพื่อนำมาเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตและความสัมพันธ์ การอนุรักษ์ต้นหิยของคนในชุมชนเพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาความสำคัญกับคนท้องถิ่นกับต้นหิยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวถีชีวิตของคนทำลูกหิยในอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ และการอนุรักษ์ต้นหิยของคนในอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ให้สัมภาษณ์เลือกแบบเฉพาะเจาะจง มีจำนวนทั้งหมด 43 คน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 คนทำลูกหิย ประกอบด้วย คนปลูกต้นหิย คนดูแลต้นหิย คนเก็บลูกหิย จำนวน 13 คน กลุ่มที่ 2 คนแปรรูปลูกหิย จำนวน 22 คน และกลุ่มที่ 3 ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์จากลูกหิย จำนวน 8 คน ซึ่งทั้งผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่มนี้ มีวิถีชีวิต มีความสัมพันธ์ เห็นคุณค่าของต้นหิย และมีความรู้เกี่ยวกับต้นหิยจึงเป็นผู้ที่มีความสำคัญยิ่งในการวิจัย

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งสร้างตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผ่านแนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น และแนวคิดปรากฏการณ์วิทยา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การสัมภาษณ์เจาะลึกในประเด็นต่าง ๆ ผ่านแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยมีการรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 1) สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ จะใช้ควบคู่ไปกับการ สังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เห็นภาพและเข้าใจปรากฏการณ์โดยการเตรียมคำถามแบบกว้าง ๆ มาล่วงหน้าแบบไม่จำกัดคำตอบเป็นการพูดคุยร่วมกัน โดยมีประเด็นอื่นๆ นอกเหนือจากประเด็น คำถามด้วย และ 2) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งจะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลด้วยประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยกำหนดตัวผู้ตอบแบบเจาะจง และถามตามข้อมูลเชิงลึก เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ในการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งทำบันทึกภาคสนาม โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งที่ได้จากการบันทึกข้อมูล การถอดเทปสัมภาษณ์ รวมไปถึงข้อมูลในส่วนอื่น ๆ ที่ได้จากการสังเกต จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามคำถามการวิจัยที่ตั้งไว้ และจะตรวจสอบอีกครั้งหนึ่งว่าข้อมูลที่ได้มามีครบถ้วนเพียงพอและเหมาะสมแก่การนำไปวิเคราะห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ จากการรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลการตรวจสอบข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ได้แก่ 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล โดยพิจารณาแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ถ้าข้อมูลต่าง เวลาจะเหมือนกันหรือไม่ ถ้าข้อมูลต่างสถานที่จะเหมือนกันหรือไม่ และถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูล เปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ 2) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย โดยการเปลี่ยนตัวผู้สังเกต หรือสัมภาษณ์ และ 3) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อ

รวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีสังเกตควบคู่ไปกับการซักถาม แล้วนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายและการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ให้สอดคล้องกับประเด็นต่าง ๆ ที่ได้นำเสนอทั้งหมด

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องเวทียากี: วิถีชีวิต ความสัมพันธ์ และการอนุรักษ์ของคนในอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนทำลูกหยีของคนทำลูกหยี

ผลการวิจัยพบว่า วิถีชีวิตของคนทำลูกหยี มีการทำอาชีพที่มีความเกี่ยวข้องกับต้นหยี เนื่องด้วยในพื้นที่ต้นหยีเป็นจำนวนมาก และให้ผลผลิตแก่คนในชุมชนในทุกๆ ปี จึงทำให้คนในชุมชนยะรัง มีวิถีชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับต้นหยีมาเป็นเวลานาน ตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งต้นหยียังก่อให้เกิดอาชีพ สร้างรายได้ให้คนในชุมชน โดยอาชีพที่เกิดจากต้นหยีที่หลากหลาย แบ่งออกเป็น 3 อาชีพหลัก ๆ ได้แก่ คนขึ้นเก็บลูกหยี แปรรูป และขายผลผลิตจากลูกหยี เกิดการอาชีพภายในชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีการรวมตัวกันทำอาชีพ มีการพูดคุย สานสัมพันธ์กันอีกด้วย ซึ่งผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวว่า “...ต้นหยีในยะรังมีเยอะ เป็นผลไม้ที่มีราคาสูงทำให้คนที่มันต้นเวลาออกผล ก็เอาไปขาย แต่บางคนก็ทำอาชีพจากลูกหยี มีคนจ้างให้ขึ้นต้นหยีบ้าง ถ้าเป็นผู้หญิงก็คอยเด็ดลูกหยีได้ต้นและมีรับจ้างแกะเมล็ด อาชีพพวกนี้ทำมาตั้งแต่อดีต ทำให้ชาวบ้านมีเงินมาเลี้ยงครอบครัว...” (นางสาวอามีเนาะ ปือราเฮง, สัมภาษณ์ 26 ตุลาคม 2563) ซึ่งมีความสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลประเด็นวิถีชีวิต ในเรื่องความเป็นอยู่ของคนทำลูกหยี ดังกล่าว “...คนในชุมชนมีอาชีพทำลูกหยีเป็นอาชีพเสริม เพราะบางคนก็ทำเกษตรเป็นอาชีพหลัก พอว่างจากงานหลักก็มารวมกลุ่มกันทำลูกหยี มีแกะเมล็ดบ้าง แปรรูปบ้าง แล้วแต่คนถนัด...” (นางรอซียะห์ ซากา, สัมภาษณ์ 7 ตุลาคม 2563) วิถีชีวิตคนที่มีความเกี่ยวข้องกับต้นหยีมีความแตกต่างกันในแต่ละกลุ่มคน โดยมีการดำเนินชีวิตไปตามลักษณะงานหรืออาชีพที่ตนเองทำ ตามสภาพแวดล้อมของพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งสามารถแบ่งกลุ่มคนได้ ดังนี้

1.1 เจ้าของต้นหยี ได้รับผลประโยชน์จากการมีต้นหยี 2 ปีครั้ง จากการขายผลผลิตซึ่งรายได้จากการขายมีจำนวนที่ไม่เท่ากันในแต่ละปี ขึ้นอยู่กับจำนวนผลผลิตในปีนั้น ๆ อีกด้วย เมื่อถึงฤดูกาลเก็บผลผลิตในช่วงเดือน สิงหาคม – เดือนตุลาคม มีคนขึ้นต้นหยีเข้ามาติดต่อซื้อขายกัน ซึ่งการขายมี 2 รูปแบบคือ ขายให้กับพ่อค้าคนกลาง กล่าวคือ เป็นคนขึ้นต้นหยีที่เป็นทั้งผู้ขึ้นและผู้รับซื้อจากเจ้าของต้น และอีกรูปแบบคือ ขายให้กับผู้ประกอบการ โดยเจ้าของต้นมีการนำไปขายให้กับผู้ประกอบการที่รับซื้อเพื่อนำไปแปรรูป เจ้าของต้นหยีมีการแวะเวียนเข้าไปดูแลในช่วงต้นหยีมีการออกดอกและใกล้เก็บผลผลิตเพียงเท่านั้น

1.2 คนขึ้นเก็บลูกหยี มีการรวมตัวกันเป็นทีมของตนเองกับคนในชุมชนในการรับจ้างเก็บลูกหยี เนื่องด้วยกระบวนการในการได้มาซึ่งผลผลิตจากต้นหยี ต้องมีคนที่มีความชำนาญในการปีนขึ้นไปตัดกิ่งของต้นหยีที่มีลักษณะต้นที่สูงใหญ่ ต้องเป็นผู้ที่ใจกล้าเท่านั้นที่สามารถขึ้นไปเก็บลูกหยีได้ ต้องมีการไปสังเกตการณ์ออกดอกของต้นหยี และทาบทามกับเจ้าของต้นหยีสำหรับเก็บเกี่ยว

1.3 คนทำลูกหยี ส่วนใหญ่เป็นแม่บ้านมีการทำอาชีพนี้ตั้งแต่ในอดีต มีการรับจ้างฉาบและกวาดลูกหยีตามร้านค้าที่ทำผลิตภัณฑ์ลูกหยีจำหน่าย ซึ่งในปัจจุบันยังมีการทำอาชีพนี้อยู่และได้รับการนิยมเป็นอย่างมากของคนในชุมชน เนื่องด้วยเป็นอาชีพที่ทำอยู่ในชุมชนของตนเอง ไม่ต้องเสียค่าเดินทางในการไปทำงาน และคนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่คลุกคลีกับต้นหยีมานาน

1.4 ผู้ประกอบการ เป็นผู้ประกอบการในชุมชนที่ส่งต่อให้ลูกของตนเองดูแลต่อ โดยการซื้อขายนั้นเป็นลักษณะการขายส่งให้กับพ่อค้าแม่ค้าที่เป็นคนในพื้นที่และนอกพื้นที่ ที่จะนำลูกหยีไปแปรรูปเป็นสินค้าแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกเป็นผู้ประกอบการโดยรับซื้อลูกหยีจากชาวบ้านในพื้นที่นำไปผ่านกระบวนการแปรรูปเป็นสินค้าต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มแม่เลื่อน วีรวงศ์ 2 วีรวงศ์ 3 และอดุลย์

ลูกหมี กลุ่มที่สองเป็นทั้งผู้ประกอบการและผู้ผลิต ได้แก่ กลุ่มฮามีเดห์ กลุ่มปราแวง และกลุ่มสะดาวา บางรายเริ่มจากการขายลูกหมีสดและพัฒนาการทำอาหารแปรรูป ซึ่งล้วนแต่ได้รับการถ่ายทอดมรดกภูมิปัญญาและการบริหารจัดการธุรกิจเป็นรุ่น ๆ ไปกันไป

2. ความสัมพันธ์ของคนกับต้นหมี

ผลการวิจัยพบว่า ต้นหมีมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนเป็นอย่างมาก เนื่องจากคนในชุมชนมีความสัมพันธ์กับต้นหมี ตั้งแต่บรรพบุรุษ มีการพึ่งพาอาศัยกันโดยที่คนในชุมชนมีต้นหมีไว้ครอบครอง สามารถสร้างรายได้ อีกทั้งยังสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน ต้นหมีเป็นผลไม้ที่มีความเด่น ในอดีตคนนิยมตัดไม้หมีขายเพื่อนำไปแปรรูปเป็นอุปกรณ์ เฟอร์นิเจอร์ และสร้างบ้าน เนื่องจากเป็นไม้เนื้อแข็ง ที่สำคัญจำเป็นต้องใช้ไม้ที่มีความชำนาญในการขึ้นเก็บ การทำ และแปรรูป โดยผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวว่า “...ต้นหมีเป็นต้นไม้ที่อยู่คู่กับชุมชนมาเป็นเวลานาน มีการพึ่งพากันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน บรรพบุรุษเราก็เอาผลผลิตจากต้นหมีไปขายให้ได้เงินมาเลี้ยงชีพ และสร้างอาชีพให้คนในชุมชน ต้นหมีเลยสำคัญกับคนเยอะมาก...” (นางฮามีเดห์ เจ๊ะละ, สัมภาษณ์ 17 ตุลาคม 2563) ซึ่งผู้สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลในประเด็นความสำคัญของต้นหมี ในเรื่องการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ดังคำกล่าวว่า “...คนในชุมชนมีการพึ่งพาต้นหมีในการสร้างอาชีพและรายได้ และต้นหมีพึ่งพาพื้นที่ของเจ้าของต้นในการเติบโตและการให้ปุ๋ยบ้างสำหรับบางคน เพื่อให้ได้ผลผลิตออกมาเยอะ ๆ ได้มีรายได้เพิ่มขึ้น ล่าสุด 7 พันบาทต่อต้นเฉพาะขายผลสด...” (นายมะฮูเซ็น เจ๊ะละ, สัมภาษณ์ 3 พฤศจิกายน 2563)

นอกจากต้นหมีทำให้เกิดอาชีพภายในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นอาชีพคนขึ้น รับจ้างทำลูกหมี และการแปรรูป ซึ่งอาชีพเหล่านี้ย่อมต้องใช้คนในพื้นที่เยอะ ที่มีความเกี่ยวข้องและมีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับต้นหมีเท่านั้น จึงรังสรรค์สิ่งเหล่านี้ที่สร้างประโยชน์ต่อคนในชุมชน ต้นหมีจึงมีความสำคัญต่อคนในชุมชนไม่ว่าด้านอาชีพและการดำเนินชีวิตประจำวันที่สร้างอาชีพและรายได้จนถึงปัจจุบัน และความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเองอีกด้วย ซึ่งพบว่า คนในชุมชนเยอะที่มีความสัมพันธ์ที่ดี มีการไปมาหาสู่กัน เมื่อพบปะกันมีการทักทายและถามถึงสารทุกข์สุกอย่างเสมอ และเมื่อมีงานบุญของคนในชุมชน มีการช่วยเหลือกันด้วยความสมัครใจและไม่คิดค่าตอบแทนใด ๆ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า “...เมื่อเวลาเรามาเจอกันในที่ทำงาน มาทำลูกหมี เราก็ได้รู้จักกันมากขึ้นด้วย ทำให้สานสัมพันธ์กันดีมากขึ้นภายในชุมชน...” (นางยาเราะห์ ซากา, สัมภาษณ์ 26 ตุลาคม 2563) อีกทั้ง คนในชุมชนเยอะที่มีความสามัคคีกันภายในชุมชน เมื่อมีกิจกรรมภายในชุมชนให้ความร่วมมือกัน มีความสามัคคี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดี ซึ่งผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า “...เราเป็นสมาชิกในการแปรรูปลูกหมี เมื่อเวลาถึงงานบุญกลุ่มเราไปช่วย ทั้งงานบุญชาวบ้านและงานบุญของชุมชนหรือมัสยิด เราไปด้วยใจ ไม่คิดค่าจ้าง ทุกคนให้ความร่วมมือ...” (นางปาดิมาะห์ ตือซิมะห์, สัมภาษณ์ 26 ตุลาคม 2563)

ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับต้นหมีในทางเศรษฐกิจนั้น นำรายได้เข้ามาให้กับคนในพื้นที่ จากการขายผลิตภัณฑ์จากต้นหมีที่เป็นรายได้เสริม ทำให้ชาวบ้านในพื้นที่ได้มีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบการขายผลสดขั้นต่ำได้ต้นละ 7,000 บาท โดยในอำเภอเยะรังมี จำนวน 2,463 ต้น นั่นคือ จะสร้างมูลค่าไม่ต่ำกว่า 1.43 ล้านบาท ต่อเดือน ซึ่งสามารถนำมาเลี้ยงชีพและครอบครัว และการพึ่งพาธรรมชาติในการดำรงชีวิต โดยที่ต้นหมียังเป็นเสมือนตัวเชื่อมโยง ที่ทำให้คนในครอบครัวมีความใกล้ชิดกันมากขึ้น มีช่วงเวลาในการอยู่ด้วยกันเพิ่มขึ้น ชาวบ้านภายในชุมชนได้เชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีขึ้น และเกิดความสามัคคีกันของคนในชุมชน

3. การอนุรักษ์ต้นหมีของคนในอำเภอเยะรัง จังหวัดปัตตานี

ผลการวิจัยพบว่า ความสำคัญในการอนุรักษ์ต้นหมีของคนในอำเภอเยะรัง จังหวัดปัตตานี พบว่า คนในชุมชนให้ความสำคัญในเรื่องของการมีอยู่ของต้นหมี มีทั้ง 1) การอนุรักษ์ทางตรง และ 2) การอนุรักษ์ทางอ้อม เพื่อสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่คนที่สนใจในการเข้ามาเรียนรู้เกี่ยวกับต้นหมีในชุมชน และคน ในชุมชนยังสามารถนำส่วนต่าง ๆ ของต้นหมีไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต เช่น นำลูกหมีไปขาย ทำให้มีรายได้ เข้าครัวเรือน เพื่อนำไปใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ผู้ให้ข้อมูลได้ให้สัมภาษณ์ว่า “...การอนุรักษ์ต้นหมี มีความสำคัญเพราะชุมชนมีความโดดเด่นในเรื่องต้นหมี มีการพึ่งพาอาศัยกัน โดยเฉพาะต้นหมีสามารถสร้างรายได้ และสร้างอาชีพให้คนในชุมชน ไม่ว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การค้าขายผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับลูกหมี ที่ทำให้ชาวบ้านในชุมชน

เกิดรายได้เข้าครอบครัว...” (นางสาวอารียะห์ ตูหยง, สัมภาษณ์ 17 กันยายน 2563) โดยคนในชุมชนให้เหตุผลการอนุรักษ์เพื่ออยากให้น้ำในชุมชนคงต้นหมีมีจำนวนต้นหมีมากขึ้น และเพื่อที่สามารถสร้างรายได้จากต้นหมีและต้นหมีสามารถเป็นมรดกแก่ลูกหลานรุ่นต่อไปได้มีรายได้ในการเลี้ยงดูตัวเอง ผู้ให้ข้อมูลได้ให้สัมภาษณ์ว่า “...เพื่อสามารถสร้างรายได้และอนุรักษ์เอกลักษณ์ของชุมชนเอาไว้ให้คนรุ่นหลังได้รู้...” (นางซูวิสันห์ ตูหยง, สัมภาษณ์ 15 กันยายน 2563)

แต่การอนุรักษ์ไม่จำเป็นต้องปลูกเพิ่มหรือทำให้มีจำนวนมากขึ้นก็ได้เพราะการอนุรักษ์ด้วยการไม่ตัดหรือไม่ทำลายก็เป็นการอนุรักษ์เพราะทำให้ต้นหมียังคงมีอยู่ในชุมชน เพื่อที่สามารถหารายได้และยังเป็นมรดกให้ลูกหลานรุ่นต่อไปได้ ผู้ให้ข้อมูลได้ให้สัมภาษณ์ว่า “...ในส่วนของการอนุรักษ์ต้นหมีของกะหือคือ ไม่ตัดต้นหมีเก็บต้นหมีไว้ให้ ลูกหลานได้ศึกษาเรียนรู้และสามารถหารายได้จากต้นหมีในอนาคตได้...” (นางสาวอารียะห์ ตูหยง, สัมภาษณ์ 17 กันยายน 2563)

3.1 การอนุรักษ์ทางตรง นั้นเป็นการรักษาทรัพยากรต้นหมีให้มีการขยายพันธุ์ต้นหมีให้มีเพิ่มขึ้นด้วยการอนุรักษ์ของคนในชุมชน การอนุรักษ์ทางตรงนี้ต้องคำนึงถึงสมดุลธรรมชาติด้วย ให้มีในปริมาณที่พอเหมาะ เพื่อให้ทรัพยากรยังคงมีอยู่ตลอดไป ซึ่งมีวิธีการ อนุรักษ์ 2 วิธี คือ วิธีการทาบกิ่งและวิธีการเพาะเมล็ด ผู้ให้ข้อมูลได้ให้สัมภาษณ์ว่า “...การทาบกิ่งและการเพาะเมล็ดวิธีการเพาะเมล็ดคือ นำเมล็ดพันธุ์พืชที่ผ่านการคัดคุณภาพมาปลูกจนกระทั่งเมล็ดงอกเป็นต้นกล้า และเจริญเติบโตแข็งแรงแล้วจึงย้ายต้นกล้าไปปลูกในพื้นที่ที่ต้องการหรือในแปลงปลูกต่อไป ส่วนการทาบกิ่ง วิธีการทาบกิ่งคือ การทาบกิ่งแบบนี้ทั้งต้นต่อและกิ่งพันธุ์ดีต่างก็ยังมีรากและยอดอยู่ทั้งคู่ก็ใช้ในการทาบกิ่งไม่ผลที่รอยแผลประสานกัน...” (นายโมฮัมหมัดรอสดี มะมิง , สัมภาษณ์ 11 สิงหาคม 2563)

3.2 การอนุรักษ์ทางอ้อม นั้นเป็นหน้าที่ของทุกคนควรร่วมมือกันอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมโดยการได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ เพื่อสามารถเผยแพร่หรือให้ความรู้แก่คนในชุมชน นักเรียน นักศึกษาและคนภายนอกที่เข้ามาในชุมชน โดยทางชุมชนได้จัดทำแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและก็นำประโยชน์จากต้นหมีมาทำเป็นผลิตภัณฑ์โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยภาครัฐสนับสนุนทางด้าน การให้ความรู้และประชาสัมพันธ์ ส่วนคนในชุมชนให้ความร่วมมือโดยการลงมือปฏิบัติ ผู้ให้ข้อมูลได้ให้สัมภาษณ์ว่า “...มีแต่ภาครัฐ ก็เกษตรอำเภอและเกษตรจังหวัด ได้ให้ความรู้ทางด้าน การเกษตร (กศน.) ให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ต่อมาพัฒนาชุมชน ได้เข้ามาให้ ให้ความรู้พวกวิชาการและกระทรวงวัฒนธรรม มาให้ความรู้เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ และการท่องเที่ยว...” (นายโมฮัมหมัดรอสดี มะมิง, สัมภาษณ์ 11 สิงหาคม 2563)

ดังนั้น วิถีชีวิตเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของคนในอำเภอยะรัง มีแบบแผนกฎเกณฑ์ที่สามารถร่วมกันปฏิบัติและความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนและต้นหมี สู่ความสัมพันธ์ลักษณะคนกับคน มีการอนุรักษ์ต้นหมีทั้งทางตรงและทางอ้อม

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องเวทียะหะยี: วิถีชีวิต ความสัมพันธ์ และการอนุรักษ์ของคนในอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของคนทำลูกหมีในอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี พบว่า วิถีชีวิตของคนในอำเภอยะรัง สะท้อนพฤติกรรมและความเป็นอยู่ที่มีความผูกพัน และมีการพึ่งพาอาศัยกัน มีการอยู่ร่วมกันระหว่างคนในชุมชน รวมถึงคนและทรัพยากรธรรมชาติจนเป็นแบบแผนกฎเกณฑ์ที่สามารถร่วมกันปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงให้คนในชุมชนมีความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดี

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ และการอนุรักษ์ต้นหมีของคนในอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี พบว่า ความสัมพันธ์ของคนและต้นหมี นั้นถือเป็นแบบพึ่งพากันด้วยเป็นทรัพยากรทางธรรมชาติที่สามารถสร้างอาชีพและรายได้ให้กับในชุมชน อีกทั้งความสัมพันธ์ลักษณะคนกับคน จากการรวมกลุ่มกันทำอาชีพที่เกี่ยวข้องกับลูกหมีทำให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และมีความสามัคคีกันภายในชุมชน มีความสามัคคีกันภายในชุมชน คนในชุมชนให้ร่วมมือกับกิจกรรมในชุมชนมากขึ้น ตลอดจน การอนุรักษ์ของคนในชุมชนให้

ความสำคัญในเรื่องของการมี อยู่ของต้นหมี มีทั้งการอนุรักษ์ทางตรง และการอนุรักษ์ทางอ้อม ซึ่งชุมชนสามารถนำส่วนต่าง ๆ ของต้นหมีไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องเวทียาฮี: วิถีชีวิต ความสัมพันธ์ และการอนุรักษ์ของคนในอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. วิถีชีวิตเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของคนในอำเภอยะรัง นั้นมีความเป็นอยู่ที่มีแบบแผนกฎเกณฑ์ที่สามารถร่วมกันปฏิบัติ ส่วนความสัมพันธ์นั้น มีการพึ่งพาอาศัยกันของการอยู่ร่วมกันระหว่างคนในชุมชนและทรัพยากร (ต้นหมี) ซึ่งเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงให้คนในชุมชนมีความเกี่ยวข้องกันอย่างมีความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสอดคล้องกับ การศึกษาวิถีชีวิตกับการพัฒนาอาชีพของเกษตรกรรมแบบผสมผสานในจังหวัดชุมพรของพัชรพรรณ ยาโน (2552) พบว่า ชุมชนเล็ก ๆ ที่มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่มีความเอื้ออาทรต่อกัน ซึ่งเป็นแบบแผนที่ร่วมสร้างแนวปฏิบัติที่ดี และสอดคล้องกับ กาญจนา บุญส่ง และคณะ (2554) ที่ได้ศึกษาแนวทางการสืบสานวัฒนธรรมตลาดเมืองเพชร พบว่า วัฒนธรรมตลาดเมืองเพชร กระบวนการทางสังคมเป็นแบบพึ่งพาอาศัยกัน สามารถสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ให้มีกิจกรรมร่วมกันในแต่ละวัน ในการที่ต้องมาช่วยในการแปรรูปตาลโตนด

2. ความสัมพันธ์ของคนกับต้นหมี เป็นการพึ่งพาอาศัยกันที่ต่างก็ได้ผลประโยชน์ร่วมกันโดยเปรียบเสมือนคนพึ่งพาธรรมชาติ และธรรมชาติพึ่งพาคนในการดำรงชีวิต ซึ่งต้นหมีเป็นตัวกลางที่ทำให้ทุกคนภายในครอบครัวและรวมไปถึงภายในชุมชนเองที่เชื่อมความสัมพันธ์และความสามัคคี มีความสอดคล้องกับกมลรัตน์ พรหมสิงห์ และอุทิศ สังขรัตน์ (2557) ที่ศึกษาศักยภาพในการจัดการป่าต้นน้ำ พบว่า คนในพื้นที่มีลักษณะความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีวิธีการดูแลรักษาป่า ผ่านระบบความรู้ ความเชื่อ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมต่าง ๆ ของชุมชน ผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน ในทำนองเดียวกัน จิรัชยา เจริญวิก (2563) ได้อธิบายความสัมพันธ์จากพื้นที่ถูกสร้างจากทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ผ่านความคิดสร้างสรรค์โดยกระบวนการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน จนกลายเป็นพลังในการขับเคลื่อนที่สำคัญ อีกทั้งยังสอดคล้องกับศักดิ์ แสงฉาย และคณะ (2557) ได้ศึกษาทุนทางสังคมกับการพัฒนาชุมชน พบว่า ทรัพยากรทางธรรมชาติ มีพื้นที่ดินอุดมสมบูรณ์ พื้นที่แหล่งน้ำที่พร้อมในแต่ละหมู่บ้าน ทำให้หมู่บ้านสามารถพึ่งพาทรัพยากรได้ในชุมชน และสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่น

3. การอนุรักษ์นั้นคนในชุมชนให้ความสำคัญในเรื่องของการมี อยู่ของต้นหมี มีทั้ง 1) การอนุรักษ์ทางตรง ผ่านการทาบกิ่ง สอดคล้องกับกรวิช ฌ กลาง และกิตติ โพธิ์พินทะ (2558) กล่าวถึงเทคโนโลยีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืช เพราะปรากฏการณ์นี้ให้เอ็มบริโอแบบไม่อาศัยเพศซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในรูปแบบต่าง ๆ ได้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำหรับการพัฒนาป่าไม้ ต้นไม้หลายชนิดที่ได้จากการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อเกิดขึ้นโดยผ่านวิธีการเกิดอวัยวะ อย่างไรก็ตามไม้ป่าที่ได้จากการเกิดอวัยวะหลังจากการย้ายออกปลูกแล้วมีความอ่อนแอต่อภัยธรรมชาติ เนื่องจากไม่มีรากแก้ว ในแง่เอ็มบริโอจากเซลล์ร่างกายจึงเป็นทางเลือกหนึ่งซึ่งให้โอกาสที่ดีกว่าสำหรับการฟื้นฟูป่า และ 2) การอนุรักษ์ทางอ้อม เพื่อสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่คนที่สนใจในการเข้ามาเรียนรู้เกี่ยวกับต้นหมีในชุมชน สอดคล้องกับเบญจวรรณ สุจริต และชัชชัย สุจริต (2560) ที่กล่าวถึง รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและชุมชน การสนับสนุนและส่งเสริมในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากสถาบันการศึกษา การพัฒนาผู้นำและคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง การสร้างเครือข่ายของแหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัดและในจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งสันติชัย แยมใหม่ และคณะ (2561) อำนาจของความเชื่อเรื่องชินมีผลต่อการอนุรักษ์พื้นที่สาธารณะไว้ให้กับชุมชน ผู้คนในชุมชนมีความเกรงกลัวไม่กล้าที่หักล้างทางพงและครอบครองที่ดินบริเวณนั้น ๆ ส่งผลให้ที่ดินบริเวณชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่บริเวณนั้นร่วมกัน ขณะที่พระครูพิพิธสุตาทร และคณะ (2552) ให้

ข้อเสนอที่เป็นไปในทำนองเดียวกันสำหรับการสร้างกระบวนการทางสังคมเพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มองค์กรต่าง ๆ ภายนอกชุมชนที่เข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลงานภูมิปัญญาในการจัดการ ป่าชุมชนอย่างรอบด้าน ทำให้ชุมชนมีความรอบคอบที่นำความรู้เหล่านั้นและความรู้ที่เกี่ยวข้องมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เห็นได้ว่าวิถีชีวิตของคนในอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี มีความสัมพันธ์กับต้นหยีซึ่งเป็นทุนที่ขับเคลื่อนชุมชนในด้านการดำเนินชีวิต ด้าน การประกอบอาชีพ และด้านเศรษฐกิจชุมชน ให้เกิดความก้าวหน้าและเติบโตมาเรื่อย ๆ จากอดีตถึงปัจจุบัน จากการใช้ประโยชน์จาก ต้นหยี ทั้งยังสามารถนำส่วนต่าง ๆ ของต้นหยีไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต โดยคนในชุมชนมีการอนุรักษ์ให้ต้นหยีสามารถเป็น มรดกแก่ลูกหลานรุ่นต่อไปได้มีรายได้ในการเลี้ยงดูตัวเองอยู่เคียงคู่ในชุมชน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 วิถีชีวิตและภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับต้นหยีควรมีการถ่ายทอดความรู้การขึ้นเก็บและทำลูกหยีให้กับคนรุ่นหลังได้สืบทอดต่อไป

1.2 การนำทรัพยากรจากต้นหยีไปแปรรูปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มมูลค่าสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน

1.3 ผลักดันองค์ความรู้ ทางด้านวิถีชีวิตคนทำลูกหยีไปสู่แผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล กระทรวงการท่องเที่ยว ให้คนทั่วประเทศได้รู้จัก และนำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีศึกษาความรู้ที่เกี่ยวกับเพิ่มผลผลิตและการอนุรักษ์ต้นหยี เพื่อสร้างโอกาสทั้งรายได้และทรัพยากรของชุมชน

2.2 ควรมีศึกษาการยกระดับพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นสินค้าส่งออกต่างประเทศ เพื่อเป็นการส่งเสริมรายได้ให้กับคนในชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่องवेशท์กายี: วิถีชีวิตของคนทำลูกหยี อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี ซึ่งได้รับงบประมาณสนับสนุนการวิจัย ปีงบประมาณ 2563 ตามสัญญาเลขที่ EXT6303025S จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กมลรัตน์ พรหมสิงห์ และอุทิศ สังข์รัตน์. (2557). ศักยภาพในการจัดการป่าต้นน้ำ เทือกเขาบรรทัดในจังหวัดตรัง. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 4(1), 1-13.
- กรวิรัช ณ ถลาง และกิตติ โพธิ์ปัทมะ. (2558). การฟื้นฟูป่าสักเมืองไทยด้วยเอ็มบริโอจากเซลล์ร่างกาย. *วารสารวิทยาศาสตร์ประยุกต์*, 14(2), 123-133.
- กาญจนา บุญส่ง, พจนารถ บัวเขียว, อรอนงค์ ศรีพาทกุล, และชนานุช เงินทอง. (2554). *แนวทางสืบสานวัฒนธรรมตลาดเมืองเพชรที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของชุมชนบ้านลาด อำเภอบ้านลาดจังหวัดเพชรบุรี*. เพชรบุรี: กรมสำนักส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.
- จิรัชยา เจียวกั๊ก. (2563). กือดาจันอ : นวัตกรรมจากวัฒนธรรมของปาตานี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 22(2), 1-14.

- เบญจวรรณ สุจริต และชัยชัย สุจริต. (2560). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา อำเภอบ้านลาด จังหวัด
อุดรธานี. *Academic Journal: Uttaradit Rajabhat University*. 12(2), 53-65.
- พระครูพิพิธสุตาทร. (2552). *การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง*. (รายงานการ
วิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัชรพรรณ ยาน. (2552). *วิถีชีวิตกับการพัฒนาอาชีพของเกษตรกรแบบผสมผสานในจังหวัดชุมพร*. (สารนิพนธ์หลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รอมลี เดอเลาะ. (2561). การศึกษาการจัดการหลังเก็บเกี่ยวของผลลูกหยีดำสดและวิธีการทำแห้งต่อสมบัติ และการทดสอบทาง
ประสาทสัมผัสของผลลูกหยีแห้ง. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย*, 1(1), 52-64
- ศักดิ์ แสงฉาย, วิลาสินี จินตลิตติ, มาธิณี คงสถิตย์, ณัฐพล พัวประเสริฐ. (2557). พันทาสังคมกับการพัฒนาสังคมชุมชนบาง
นางลี่ อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม. *การประชุมวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 52*. (น. 471-478).
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สันติชัย แยมใหม่, อุทิศ สังขรัตน์ และจิรัชยา เจียวกิก. (2561). ชิน: ผักกับการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ กรณีศึกษาตำบล
คลองลู อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง. *วารสารไทยคดีศึกษา*, 14(2), 107-135.
- สุนีย์ แวมะ และอาอีซะฮ์ เบญหวาน. (2559). *ฤทธิ์ต้านเชื้อแบคทีเรียของสารสกัดหยาบจากเปลือกลูกหยี*. (รายงานการวิจัย
ฉบับสมบูรณ์). ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- อุดร เจริญแสง. (2551). ผลไม้พื้นบ้าน: หยี. *วารสารเกษตรชายแดนใต้*, 1(2), 8-10.

บุคลากรกรม

- นางปาดิเมะห์ ตือซิมะห์ (ผู้ให้สัมภาษณ์) ไพรัตน์ จีรเสถียร, จิรัชยา เจียวกิก และสวัสดี ไหลภากรณ์ (ผู้สัมภาษณ์) สถานที่
อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2563
- นางยาเราะห์ ซากา (ผู้ให้สัมภาษณ์) ไพรัตน์ จีรเสถียร, จิรัชยา เจียวกิก และสวัสดี ไหลภากรณ์ (ผู้สัมภาษณ์) สถานที่อำเภอยะรัง
จังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2563
- นางรอซียะห์ ซากา (ผู้ให้สัมภาษณ์) ไพรัตน์ จีรเสถียร, จิรัชยา เจียวกิก และสวัสดี ไหลภากรณ์ (ผู้สัมภาษณ์) สถานที่อำเภอยะรัง
จังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2563
- นางฮามิดะห์ เจ๊ะละ (ผู้ให้สัมภาษณ์) ไพรัตน์ จีรเสถียร, จิรัชยา เจียวกิก และสวัสดี ไหลภากรณ์ (ผู้สัมภาษณ์) สถานที่อำเภอยะ
รัง จังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2563
- นายมะฮูเซ็น เจ๊ะละ (ผู้ให้สัมภาษณ์) ไพรัตน์ จีรเสถียร, จิรัชยา เจียวกิก และสวัสดี ไหลภากรณ์ (ผู้สัมภาษณ์) สถานที่อำเภอยะ
รัง จังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2563
- โมฮัมหมัดรอซตี มะมิง (ผู้ให้สัมภาษณ์) ไพรัตน์ จีรเสถียร, จิรัชยา เจียวกิก และสวัสดี ไหลภากรณ์ (ผู้สัมภาษณ์) สถานที่อำเภอยะรัง
จังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2563
- ยารียะห์ ตูหยง (ผู้ให้สัมภาษณ์) ไพรัตน์ จีรเสถียร, จิรัชยา เจียวกิก และสวัสดี ไหลภากรณ์ (ผู้สัมภาษณ์) สถานที่อำเภอยะรัง
จังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่ 17 กันยายน 2563
- อามีเนาะ ปือราเฮง (ผู้ให้สัมภาษณ์) ไพรัตน์ จีรเสถียร, จิรัชยา เจียวกิก และสวัสดี ไหลภากรณ์ (ผู้สัมภาษณ์) สถานที่อำเภอยะรัง
จังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2563